

LA CASA DEL PONT DE LA PLATJA D'ALTAFULLA: PROPIETARIS, ESTADANTS I AMICS

Regina Castellet Mata
regina@lafassina.com

Resum: L'article descriu dues etapes de La Casa del Pont de la platja d'Altafulla. La casa es construeix al segle XVIII i al primer terç del XIX esdevé una fàbrica de sabó, regentada per hisendats altafullencs. Uns anys més tard, passa a mans de vilafranquins il·lustres fins a finals del segle XX, a la mort de l'últim propietari. Es remodela l'interior de la casa i es venen els apartaments resultants.

Paraules clau: Botigues de Mar, la Casa del Pont, platja d'Altafulla, Capestany, Alomà, fàbrica de sabó.

Abstract: The article describes two periods of La Casa del Pont (The Bridge House), located in Altafulla's beachfront. The house was built in the 18th century and, during the first third of the 19th, it operated as a soap factory run by wealthy people from Altafulla. A few years later, it passed into the hands of illustrious Vilafranca residents until the end of the 20th century, when the last owner died. The house interior was then renovated and the resulting apartments were sold.

Keywords: Botigues de Mar, la Casa del Pont, Altafulla beach, Capestany, Alomà, soap factory.

Figura 1: Botigues de Mar, aquarel·la de Fermí Carré

Actualment, la Casa del Pont del Barri Marítim d'Altafulla forma part de les Botigues de Mar. És el número 27 de la numeració actual.

Les primeres construccions d'aquest barri són del segle XVIII i eren magatzems d'una sola planta que —amb el beneplàcit de la cinquena marquesa de Tamarit, la Baltasara— els pescadors, boters, comerciants i navegants de l'època que vivien dalt vila van aixecar per guardar-hi els seus ormeigs de pesca, mercaderies i altres estris.

La Casa del Pont n'era l'excepció. Es va bastir a la mateixa època (es desconeix la data exacta), però era una construcció formada per tres elements diferents: una casa de tres plantes amb una torratxa —segurament de vigilància—, adossada per la banda de llevant a una gran volta de canó de pedra de la mateixa profunditat, però de menor alçada que la casa; i, a continuació, també a llevant, una altra edificació, sense construir per dintre, que devia servir de magatzem. A sobre de la volta, un esplèndid terrat amb barana de ferro que mira el mar i, darrere, una estança que era prolongació del segon pis de la casa principal on havia estat la cuina. Tot el conjunt és d'un marcat caràcter arquitectònic molt diferent de les altres cases.

D'aquesta gran volta sempre se n'ha dit “el pont” i d'aquí ve que del conjunt se'n digui la Casa del Pont.

L'Ignasi Revés explica en el seu llibre *Històries de mar de la Costa Daurada i el Delta de l'Ebre* que aquesta gran volta és el que queda de la llotja que hi havia a la platja d'Altafulla, de la qual encara hi trobem un ganxo de ferro clavat al sostre (foto 1) on es penjava una romana, balança que servia per pesar la pesca, les botes de vi i aiguardent i altres mercaderies abans d'embarcar-les cap a la Gran Bretanya i cap a terres americanes.

D'aquesta casa també se'n va dir “cals botarells” perquè al costat de la casa gran, a ponent, hi havia un cobert molt llarg, propietat dels Balcells, on es feien botes que

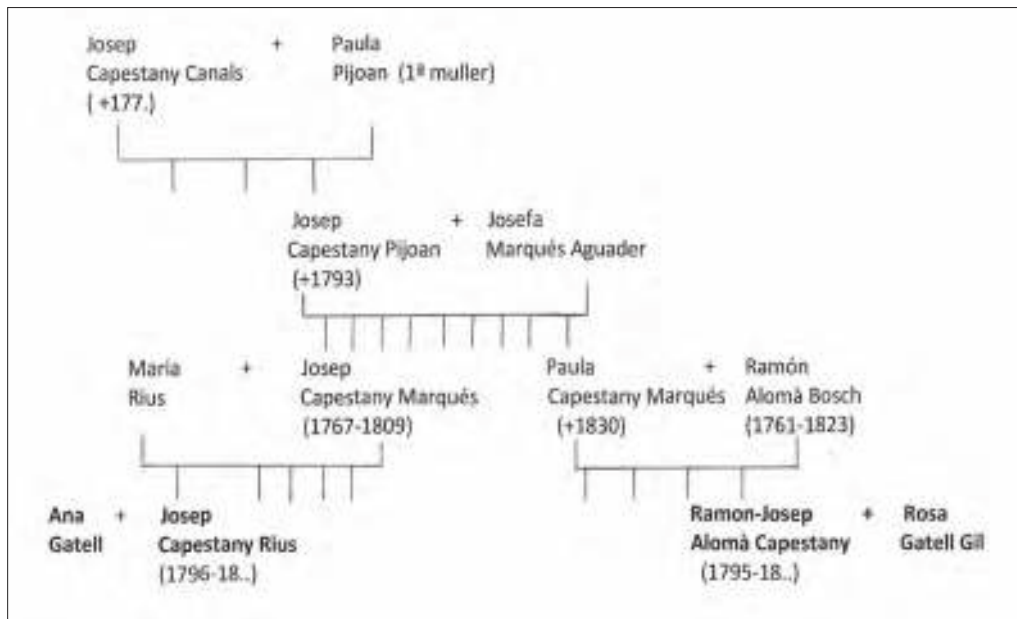
es guardaven al magatzem de l'altra banda del pont, actualment casa Mariné (foto 2). Més enllà, cap al Gaià, els Balcells també tenien una era on es batien faves i fesols; i, encara més enllà, hi havia Can Pedrol, una casa mig enrunada i un cobert, també per fer-hi botes.

Recordo que, als anys 50, la Casa del Pont era l'última construcció dempeus que hi havia davant de mar a la banda de Tamarit (foto 3).

La majoria de les cases-magatzem del segle XVIII van ser transformades durant el segle XIX i principis del XX. S'hi van aixecar pisos a sobre per fer-los servir d'habitatge, però no va ser fins l'arribada del turisme, entre els anys 50-60 del segle XX, que la transformació fou més important per adaptar-les a segones residències d'estiuejants. Progressivament, se'n van construir de noves i avui en dia, d'originals, en queden ben poques; la Casa del Pont n'és una.

Durant el segle XVIII, sobretot durant la segona meitat, a Altafulla hi havia un important nucli de comerciants que l'historiador Salvador Rovira i Gómez divideix en tres etapes de dues dècades cada una i que les anomena: culminació (1740-1760), realització (1761-1780) i obertura cap a Amèrica (1781-1800).

D'aquests comerciants ens interessen diferents generacions dels Capestany i dels Alomà. Dels primers destacarem: Josep Capestany i Canals, Josep Capestany i Pijoan, Josep Capestany i Marquès i Josep Capestany i Rius. I dels Alomà: Ramon Alomà i Bosch i Ramon-Josep Alomà i Capestany.

Quadre I: Els Capestany i els Alomà, segles XVIII-XIX. En negreta: Els dos cosins que van tirar endavant la fàbrica de sabó a la Casa del Pont

Són famílies de comerciants i hisendats, que abracen les tres etapes anteriors i també el primer terç del segle XIX. Les primeres generacions eren més gent de mar i agricultors que comerciants, però els seus descendents ja eren propietaris de terres i finques i van impulsar el comerç i la navegació a ultramar.

Durant la segona i tercera generació dels Capestany es van edificar cases nobles al poble d'Altafulla, entre d'altres, la seva casa pairal (1782) al carrer de l'Hostal (ex Sant Antoni Abat) núm. 9 (fotos 4-5), actualment propietat del Sr. Daniel Vila Robert on, fa pocs anys, es va instal·lar el bar-restaurant De Bar a la planta baixa, regentat pel Sr. Javier González. Un altre edifici singular correspon a l'Ajuntament nou, del 1802, a la plaça del Pou, i la casa que ens ocupa, la Casa del Pont, vora mar (foto 6).

Els comerciants d'aquestes sagues eren gent emprenedora i dinàmica que es van vincular socialment i políticament amb el poble d'Altafulla i que van formar part del seu consistori, alguns com a batlles i d'altres com a regidors.

A finals del segle XVIII i al primer terç del segle XIX, la hisenda dels Capestany anava minvant, tot i els seus esforços, i en Josep Capestany i Rius, que d'ençà del 1809 portava la direcció de la família Capestany, encara "va voler tirar endavant una fàbrica de sabó l'any 1824, a la Casa del Pont", segons paraules d'en Salvador Rovira (foto 7).

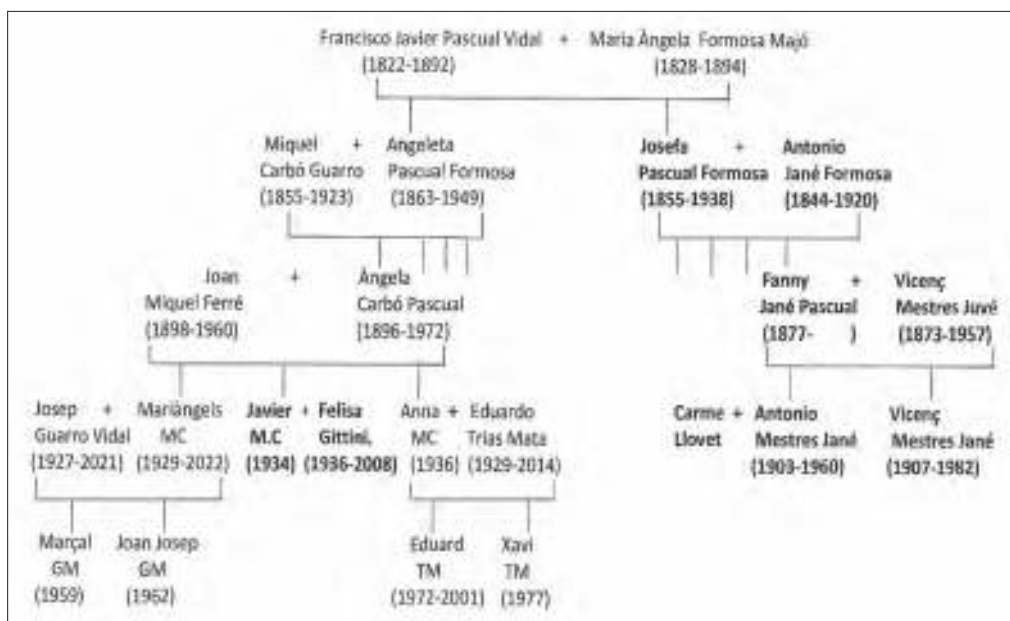
Ara bé, aquest senyor va contraure una gran quantitat de deutes testamentaris envers els seus germans i altres familiars i, en voler-los liquidar, es va veure obligat a vendre part del seu patrimoni. L'any 1826 el seu cosí Ramon-Josep Alomà i Capestany, fill de Ramon Alomà i Bosch, va comprar la fàbrica de sabó i una fassina a prop de mar (probablement l'actual masia La Fassina?).

Cito un paràgraf d'en Salvador Rovira i Gómez: "En mig de la decadència generalitzada o de l'estancament que caracteritzà els descendents dels comerciants setcentistes altafullencs, els Alomà foren l'excepció, ja que no sols conservaren la seva hisenda sinó que l'augmentaren".

No sabem el temps que va durar aquesta fàbrica de sabó, ni tampoc tenim notícies del que va passar en els anys successius fins a finals del segle XIX.

He intentat esbrinar si aquesta casa va passar de mans durant aquest període, però el Registre de la Propietat del Vendrell m'ha comunicat que durant la guerra civil es van cremar la totalitat d'escriptures de compravenda d'aquesta zona.

A partir d'aquí, tot el que conec de la Casa del Pont es deu a la tradició oral.

Quadre II: Els Jané-Pascual, els Mestres-Jané i els Miquel-Carbó.
En negreta: els propietaris de la Casa del Pont, segles XIX-XX

A finals del segle XIX o principis del XX, un senyor de Vilafranca del Penedès, l'Antonio Jané Formosa (1844-1920) (foto 8), fill d'Antoni Jané i Roig de la mateixa vila, va comprar la Casa del Pont. Ho va fer per motius familiars que explicaré més endavant, però, prèviament, és interessant conèixer la història força singular d'aquest senyor.

Conegut popularment a Vilafranca com “El Ton Jané”, es va casar amb una cosina seva, nascuda a Sant Quintí de Mediona, la Josefa Pascual Formosa (1855-1938). Ell es dedicava a la fabricació d'aiguardents i a la seva comercialització, tal com ja feia el seu pare.

Aquest senyor aviat va reunir una important fortuna. Va viure en una casa, d'estil neoclàssic-eclèctic, actualment catalogada com a “Casa Jané”, que va encarregar a l'arquitecte Pere Ros i Tort l'any 1901 en ple centre de Vilafranca.

Al terme municipal de Guardiola de Font-rubí hi tenia una fassina i un xalet construït l'any 1902, i a la província de Tarragona era també posseïdor d'una heretat situada en el terme del Vendrell, a prop de la Nou de Gaià, amb totes les seves terres i propietats.

Com a curiositat, la família Jané-Pascual va ser una de les primeres vilafranquines que va comptar amb vehicle motoritzat amb xofer; i al cementiri d'aquesta vila hi ha un magnífic panteó d'estil neogòtic que, després de la mort de l'Antonio Jané, la seva vídua va encarregar, l'any 1923, a l'arquitecte Santiago Güell i Grau.

Del matrimoni Jané-Pascual van néixer quatre fills: l'Antoni, que va morir aviat; la Josefa, anomenada "Pepina"; la Francesca —familiarment "Fanny"— i l'Antònia.

El matrimoni, que passava temporades a la propietat de la Nou de Gaià, va voler que les seves filles poguessin estiuejar vora mar i per això decidiren comprar la Casa del Pont d'Altafulla, que passà a ser Can Jané. No tinc coneixement de la data exacta de la compra, però va ser dins l'últim terç del segle XIX.

L'any 1920 morí l'Antoni Jané i la Casa del Pont la va heretar la seva filla Fanny (foto 9), que estava casada amb un comerciant vilafranquí, en Vicenç Mestres Juvé (foto 10). Aquest senyor vivia en una casa modernista de Vilafranca —també catalogada amb el nom de "Casa Vicenç Mestres"— que el seu pare, Vicenç Mestres i Tauler, va encarregar, l'any 1904, a l'arquitecte Santiago Güell i que encara avui forma part de la ruta del modernisme vilafranquí.

De gran, aquest senyor, era conegut com el "Sr. Vicentico".

Així doncs, el matrimoni Vicenç Mestres-Fanny Jané fou el propietari de la Casa del Pont d'Altafulla, on passaven els estius amb els seus fills, l'Antonio (1904-1960) i el Vicenç (1907-1982) (foto 11), durant els primers anys del segle XX, sempre acompanyats de la Sra. Eugènia de la Bleda (foto 12) que de molt jove havia entrat al servei d'aquesta família.

El fill gran, l'Antonio, era químic i enòleg (foto 13) i, amb el seu germà farmacèutic, Vicenç (foto 14), va muntar a Vilafranca, pels volts de l'any 1927, un laboratori que oferia un servei complementari al que donava l'Estació Enològica d'aquesta vila.

Als estius, aquesta família vilafranquina no estava mai sola a la Casa del Pont. La Fanny Jané Pascual tenia tres germans i tres cosins, fills de la seva tieta Angeleta Pascual Formosa, nascuts a Sant Quintí de Mediona. La Casa del Pont era el punt de reunió de tota la família, pares, tiets i cosins.

De totes aquestes famílies, la que sempre passava els estius a la Casa del Pont, fins i tot abans de la guerra civil, era la de l'Àngela Carbó Pascual (1896-1972) de Sant Quintí de Mediona, coneguda per tothom com la Sra. Angelita (foto 15). Aquesta senyora es va casar amb un metge de Barcelona, el Joan Miquel Farré (1898-1960) (foto 16) i van tenir tres fills: la Mariàngela (1922-1929), el Javier (1934) i l'Anna Miquel Carbó (1936) (foto 17), i tots ells, juntament amb la seva assistent, l'Asunción, (foto 18), hi passaven els estius. Si la família de Vilafranca eren els propietaris de la Casa del Pont, els cosins de Barcelona n'eren els incondicionals.

La Casa del Pont era "una festa". La Sra. Angelita era una persona excepcional, generosa, acollidora i de mentalitat oberta i li agradava tenir gent jove convidada: els seus nebots el Miquel i la Margarita, les nebodes de l'Eugènia, els cosins Grau, la Nuri de Barcelona, la Celestina de Sant Quintí, la Nati de la Fassina... Tothom s'hi trobava bé, a la Casa del Pont.

Quan l'Antonio Mestres Jané es va casar amb la vilafranquina Carmen Llovet, la Casa del Pont es va remodelar per dintre. Al tercer pis, que eren unes golfes, s'hi va fer un nou apartament on van habitar els cosins de Barcelona, i, al pis de sota, s'hi quedà la família Mestres amb l'Eugènia.

L'Antonio Mestres va comprar una casa-xalet que *doña* Lidia Planas havia fet construir al costat del camp de futbol de l'època, i que formava part d'un projecte – que mai es va realitzar—de fer una fila de xalets al final de la seva finca que anava des de casa seva (actual Hostal de Sant Martí) fins darrere de les Botigues de Mar. Però ell i la seva muller no hi van viure mai, sempre el van llogar. El matrimoni no venia gaire a Altafulla i, quan ho feia, es quedava a la Casa del Pont amb el seu pare i germà. La casa-xalet després va ser l'Hotel La Torreta i actualment és el May Boutique Hotel.

La família Miquel-Carbó amb els tres fills i l'Asunción, va conuiu tots els estius de després de la guerra civil a la Casa del Pont amb el Sr. Vicentico, el seu fill Vicenç i la seva majordoma, l'Eugènia, formant una gran família. La seva dona, la Fanny, ja havia mort i el fill gran Antonio i la seva muller Carmen, hi anaven molt poc.

El Vicenç Mestres Jané passà a ser hereu únic de la Casa del Pont un cop mort el seu pare i, tres anys més tard, el seu germà Antonio, que no tenia descendència. En Vicenç va romandre solter tota la seva vida. Vivia a Barcelona, però quan arribava el bon temps tenia pressa per traslladar-se a Altafulla a la Casa del Pont.

Jo vaig conèixer la família Miquel-Carbó l'any 1951. El meu pare havia comprat la finca La Fassina aquell mateix any, i mentre es feien obres a la masia, durant un o dos estius, vam estar de lloguer al segon pis de l'actual casa núm. 43 de Botigues de Mar, propietat de la Sra. Angelita.

Sempre recordaré amb nostàlgia les tertúlies nocturnes davant el portal de la Casa del Pont asseguts en aquells grans seients de vímet. També els banys del matí al mar, xerrant, agafats al voltant d'un enorme pneumàtic negre de camió, les estades compartides sota el tendal de palla, les partides de ping-pong i els jocs amb la pilota, les tardes de pesca d'en Joan Miquel amb Mn. Rovira asseguts sobre les pedres de la platja, les excursions de tot un dia a la platja de la Móra... (fotos 19-24).

Els tres fills del matrimoni Miquel-Carbó, es van anar casant: la Mariàngela amb en Josep Guarro Vidal; el Javier amb la Felisa Gittini; i l'Anna amb l'Eduardo Trias Mata. Tots passaven els estius a la Casa del Pont, però la Mariàngela i el Josep, amb els seus dos fills, el Marçal i el Joan-Josep, més endavant van ocupar el pis de dalt del núm. 43 de les Botigues de Mar, propietat que la seva mare ja havia posat a nom de la filla gran.

Després de la mort del matrimoni Miquel-Carbó, els dos fills, el Javier i l'Anna, van continuar passant els estius a la Casa del Pont amb les seves famílies: el Javier i la Felisa i l'Anna i l'Eduardo amb els seus dos fills, Eduard i Xavi.

En Vicenç Mestres va deixar establert que després del seu traspàs es creés una fundació sense ànim de lucre, la Fundació Antoni i Vicenç Mestres i Jané (foto 25).

La finalitat era impulsar la investigació de caràcter científic, artístic i cultural de joves talents, sobretot vilafranquins, mitjançant beques i publicacions de llibres. També va establir que tres marmessors serien els administradors i venedors de la seva herència per tal de tirar endavant la fundació. Un d'ells va ser el seu cosí segon, Javier Miquel Carbó (foto 26), i dos vilafranquins: un advocat i una persona del món de la banca. La Fundació Antonio i Vicenç Mestres Jané va començar la seva activitat el 1983, un any després de la mort d'en Vicenç Mestres, i va romandre activa fins a l'any 1994.

La Casa del Pont també s'havia de vendre, però els marmessors van creure convenient remodelar l'interior per facilitar-ne la venda. Les obres van començar l'any 1987: s'hi van fer nou apartaments, tres a cada planta, i l'exterior es va respectar força, arreglant una mica la façana; s'hi va fer alguna obertura de més i s'hi posà un estuc al foc o "estuc venecià", per consolidar la descomposició de les pedres. El magatzem de l'altra banda de la gran arcada el van comprar els senyors Mariné, que avui encara en són els propietaris. Aquestes obres van durar uns quants anys.

L'Anna Miquel i el seu germà Javier, amb les seves famílies, van estiuar a la Casa del Pont fins a la mort de la Felisa, l'any 2008. A partir d'aquell moment, van ocupar la Casa Blanca (actualment núm. 11), casa que la Sra. Angelita ja havia posat a nom dels dos germans l'any 1975 quan es va construir on hi havia la casa enrunada del Pedrol (en aquell moment era el núm. 5).

Per a mi, la Casa del Pont forma part de la meua infantesa, adolescència i joventut dels estius a Altafulla, records que mai oblidaré i que sempre estaran lligats a les famílies Mestres Jané de Vilafranca i Miquel Carbó de Barcelona.

Agraïments

A l'arxiu parroquial de Santa Maria de Vilafranca del Penedès. El seu arxiver, Daniel Sancho, em va facilitar dades de naixement i defunció de les famílies Jané Formosa, Mestres Juvé i Mestres Jané.

Al personal de la biblioteca Torres i Bages de Vilafranca que pacientment em van buscar informació dels germans Mestres Jané.

A l'Eva Garcia Pijoan d'Apartaments Altafulla, que em va facilitar els anys de la reestructuració de La Casa de Pont per dintre i la venda dels apartaments resultants.

A Maria Sala, per la seva acurada correcció d'aquest article al català.

I, sobretot, agrair a l'Anna Miquel Carbó (l'Anita) la seva desinteressada col·laboració. Per la cessió de la majoria de les fotografies d'aquella època com ja he esmentat. Per la informació sobre els seus antecessors i la relació amb les famílies

Jané i Mestres. I per les llargues i agradables estones passades juntes, tant a Barcelona com a Altafulla, rememorant els estius feliços de la nostra infantesa a Altafulla i a la Casa del Pont.

Te'n recordes, Anita? Te'n recordes, Regina?

Bibliografia

- BALTÀ I MONER, Jaume: (2020) "Antoni Mestres i Jané. Vilafranca del Penedès, 1904-1960". *Personatges de la ciència i la tecnologia al Penedès: XVIII-XXI*. Edita: Heretat Baltà de Cela. Vilafranca del Penedès. P. 180-183.
- BORONAT I RIMBAU, Albert; ROVIRA I GÓMEZ, Salvador-J.: (1984) "Els habitatges de les classes populars altafullenques (segles XVIII i XIX)" *Estudis Altafullencs*, 8. Altafulla.
- CARRÉ I JOVÉ, Fermí; BELLIDO, Josep Maria: (2007) "Altafulla, pinzellades". Edita: Patronat Municipal Cultura Altafulla. *La Platja*. P. 12-23.
- CATALÀ, Lluís; ROCA, Josep Maria; MARZÀ, Josep: (2013) "El context urbanístic a Altafulla i Torredembarra" *Altafulla i Torredembarra 1950-2010*. Edita: Centre d'Estudis Sinibald de Mas, Torredembarra, i Centre d'Estudis d'Altafulla.
- PORTER I MOIX, Maria; BLANC CANYELLES, Francesc; CARNICER TORRENT, Joan: (2001) *Altafulla*. Cossetània Edicions, Valls. P. 39-57.
- REVÉS I REVÉS, Ignasi: (2015) *Històries de mar de la Costa Daurada i del Delta del Ebre*. Edicions Sidillà scp., La Bisbal d'Empordà. P. 107-108.
- ROVIRA I GÓMEZ, Salvador-J.: (1978) "Los comerciantes americanos (segunda mitad del siglo XVIII)". *Estudis Altafullencs*, 2. Altafulla,
- (1980) "Activitats econòmiques dels altafullencs del segle XVIII". *Estudis Altafullencs*, 4. Altafulla.
- Altafulla (1813-1833)*. Altafulla, 1989. P.43-63.
- (2002) "La marquesa Baltasara" *29 Retalls històrics d'Altafulla*. Edita: Centre d'Estudis d'Altafulla, Tarragona. P.51.
- (2007) "La caiguda de l'antic règim". *Història d'Altafulla II. Edat Moderna 1479-1868*. Edita: Centre d'Estudis d'Altafulla, Tarragona. P.179
- (2011) "Americans altafullencs del primer terç del segle XIX". *Estudis Altafullencs*, 35. Altafulla.
- SOLÉ I BORDES, Joan: (2011): "D'alguns *americanos* vilafranquins i els orígens de la Caixa d'Estalvis del Penedès". Vilafranca del Penedès, Institut d'Estudis Penedescs. *Del Penedès*, núm. 25, p.17-30.
- XIRINACS, Olga: (1997) "Altafulla" *La Via Augusta. Vint pobles fan el Tarragonès*. Flor del Vent Edicions, Barcelona. P.107

RECULL D'IMATGES

Foto 1: Volta de canó, “El Pont” amb ganxo. Calendari Finques Pijoan

Foto 2: La Casa del Pont des de La Fassina. Arxiu família Castellet Mata

Foto 3: Platja d'Altafulla i part de Botigues de Mar. Arxiu Centre d'Estudis d'Altafulla

Foto 4: Casa Capestany (actual “De Bar”). Regina Castellet Mata

Foto 5: Casa Capestany. Regina Castellet Mata

Foto 6: La Casa del Pont. Arxiu Centre d'Estudis d'Altafulla

Foto 7: L'actual
Casa del Pont. Arxiu
Centre d'Estudis
d'Altafulla

Foto 8: Antonio Jané Formosa "Ton Jané". Arxiu d'Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 9: Fanny Jané Pascual. Arxiu d'Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 10: Vicenç Mestres Juvé "Sr. Vicentico". Arxiu d'Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 11: Germans Antonio i Vicenç Mestres (als extrems). Arxiu d'Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 12: Eugènia "la major-dona"

Foto 13: Antonio Mestres Jané. Arxiu biblioteca Torres i Bages de Vilafranca: “Personatges de la ciència i la tecnologia al Penedès: XVIII-XXI”

Foto 14: Vicenç Mestres Jané

Foto 15: Àngela Carbó Pascual “Sra. Angelita”. Arxiu d’Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 16: Joan Miquel Ferré. Arxiu d’Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 17: Germans Mariàngela, Javier i Anna Miquel Carbó. Arxiu d’Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 18: Asunción “l’assistent”. Arxiu d’Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 19-24: Activitats lúdiques de la família i amics de La Casa del Pont. Arxiu d'Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 25: Logo de La Fundació. Arxiu d'Anna i Javier Miquel Carbó

Foto 26: Javier Miquel Carbó, un marmessor. Arxiu biblioteca Torres i Bages de Vilafranca: "Personatges de la ciència i la tecnologia al Penedès: XVIII-XXI"